

ARBEJDER HISTORIE

TIDSSKRIFT FOR HISTORIE, KULTUR OG POLITIK

NR. 2 2020

SFAH

Arbejderhistorie – Tidsskrift for historie, kultur og politik

Udgivet af Selskabet for Arbejderhistorie (SFAH)

SFAH, Rømersgade 22, 1362 Kbh. K – sfah@sfah.dk – www.sfah.dk

ISSN/0107-8461/ISBN 87-87739-55-0

© SFAH og forfatterne

Et medlemskab af SFAH omfatter følgende:

- Tidsskriftet Arbejderhistorie to gange årligt
- 20% rabat på alle SFAHs bøger (dog undtaget tilbud)
- Indbydelse og gratis deltagelse i selskabets egne foredrag, arrangementer og læsekredse
- Månedlige nyhedsbreve
- En øget historisk viden og indsigt
- Mulighed for at støtte den historiske forskning i Danmark
- Styrket fagligt netværk

Som basismedlem (200 kr./studerende: 100 kr.) er du omfattet af ovenstående samt vil modtage tidsskriftet elektronisk to gange årligt (husk oplysning om e-mailadresse)

Som ordinært medlem (425 kr.) er du omfattet af ovenstående samt modtager tidsskriftet i trykt udgave (ca. 175 sider pr. nummer) to gange årligt

Som internationalt medlem (525 kr.) får du rabatterne osv. samt får tilsendt den trykte udgave af Arbejderhistorie to gange årligt til din adresse i udlandet.

Medlemskontingent pr. år

- Basismedlemskab: 200 kr./100 kr. for studerende
- Ordinært medlemskab: 425 kr.
- Internationalt medlemskab: 525 kr.
- Støttemedlemskab: 2.125 kr. (tre eks. af tidsskriftet pr. gang)

Indmeldelse sker via vores hjemmeside: www.sfah.dk. Du kan også indsætte beløbet via Mobilpay: 92597 (skriv navn, adresse og e-mail i beskedfeltet)

Illustrationerne i tidsskriftet stammer fra Arbejdermuseet & ABA's samlinger, med mindre andet er angivet.

Arbejderhistorie indekseres i bibliotek.dk og bringes i Historical Abstracts.

Skriv til os!

Redaktionen modtager gerne forslag til artikler, essay, debatindlæg og anmeldelser.

Det bestræbes at finde rettighedshavere til illustrationer. Evt. krænkelse af ophavsretten er derfor utilsigtet.

Layout: Anne Houe

Tryk: Tarm Bogtryk

Oversættelse af abstracts: Steve Parsons og forfatterne

Forsideillustration:

Maleri af Erik Henningsen, 1925. (Arbejdermuseet & ABA).

FORORD

Redaktionen

Jubilæumsfejringer handler som regel om alt det gode og mindeværdige, der er sket og opnået. SFAH's 50-års jubilæum er og bliver ingen undtagelse. Dette nummer af Arbejderhistorie vil for eftertiden vidne om netop det. Vi postulerer frimodigt, at selskabet har været medvirkende til, at arbejderne er kommet på det historiske danmarkskort. Intet mindre.

To yderpunkter illustrerer det: Mens bestyrelsen i første nummer af Årbog for Arbejderbevægelsens Historie kunne konstatere, at arbejdet inden for "dette væsentlige forskningsområde", indtil da i 1971 havde levet en skyggetilværelse, så kan man senest i en lidt beklagende forlagsomtale af en bog om søfartshistorier læse næsten det stik modsatte: "Historieskrivning om det moderne Danmark har traditionelt været domineret af de folkelige bevægelser og deres bedrifter i forhold til opbygning af demokrati og velfærdsstat." Underforstået, alle de andelsbønder, arbejdere, kvinder o.l. fylder efterhånden for meget. Det er måske nok en skarpvinkling, men lad gå.

Selskabet vil selvfølgelig ikke indhøste hele æren for den positive udvikling. Vi har derfor valgt at indlede manchetten til Anette Eklund Hansens gennemgang af SFAH's historie med at inddrage Thomas Nielsens legendariske og hybris-nære udsagn om, at LO-fagbevægelsen i 1982 havde sejret ad helvede til godt – i en lettere omskrevet version.

SFAH, udgivelserne, årbøgerne og Arbejderhistorie har først og fremmest udgjort en platform for både medlemmer og andre interesserede, hvor de kunne udveksle forskning og ideer. For at arbejderhistorien lever og tolkes på ny, skal nye generationer fatte interesse for den enten på jobbet, på studiet, i deres forskning eller på arkivet. Historie skal fortælles, udforskes og udgives, hvis den skal bestå. Selskabets medlemmer har så afgjort stået for de første punkter, og SFAH/Arbejderhistorie har ydet et væsentligt bidrag til sidstnævnte.

Til trods for løbende diskussioner for og imod, har vi holdt fast i betegnelsen "Arbejderhistorie". Det kan måske for unge født efter årtusindeskiftet lyde lidt bedaget, noget fra deres forældre, bedsteforældre eller oldeforældre

tid. Det gør ikke noget, for forskning og særligt historieforskning behøver ikke at ligge under for modeluner.

Arbejderhistorien har imidlertid udviklet sig meget i de forløbne 50 år, og de skiftende redaktioner har udlagt lektien forskelligt. Og heldigvis fleksibelt. Arbejdernes historie, arbejdets historie og arbejderbevægelsens historie, og en række andre historier, der måtte starte med a, hører selvindlysende til selskabet og tidsskriftets kerneområde. Der gør en lang række andre emner som velfærdshistorie, den Kolde Krig, besættelsestidens historie, efterretningshistorie, udenrigshistorie, sociale bevægelser og ligestilling imidlertid også. Danmark har hverken et tidsskrift for samtidshistorie eller for socialhistorie, og Arbejderhistorie har derfor gang på gang været det naturlige forum, hvor tidens historiske debatter har fundet spaltepads. Den brede tolkning af mandatet er nyttigt for historieskrivningen i Danmark. Den er også et produkt af det forhold, at arbejdernes historie og arbejderbevægelsens historie er så integreret en del af danmarkshistorien, at den med største naturlighed griber ind i (næsten) alle samfundsmæssige sfærer.

Overvejelser om, hvor bredt selskabet og Arbejderhistories virke er, og hvor bredt arbejderhistorien i de forgangne år har været tolket, giver en af selskabets og redaktionens trofaste støtter, Knud Knudsen, et kvalificeret bud på i en historiografisk artikel om de seneste to årtier.

Som illustration til de to selvcentrerede jubilæumsartikler har Dorte Ellesøe Hansen samlet en oversigt over SFAH's plakater og fortæller om de begivenheder, plakaterne blev lavet til. Oprindeligt hang de typisk rundt omkring på historiske institutter og blev for mange historiestuderende det første møde med selskabet.

Resten af dette udvidede jubilæumsnummer afspejler udviklingen mod et bredere felt, og forfatterne udgør efter redaktionens vurdering et godt mix af både garvede og yngre historikere, der alle bidrager med både ny forskning og nye perspektiver på kendte emner.

Det første bidrag er af sidste års vinder af Arbejderhistorieprisen, litteraturhistoriker Nicklas Freisleben Lund, der på baggrund af sin ph.d.-afhandling har taget fat i et af arbejderbevægelsens absolutte kernebegreber. Via en analyse af den amerikanske forfatter John Steinbecks *In Dubious Battle* (1936) demonstrerer artiklen, hvordan strejkeromanen tilbyder et perspektivrigt blik på strejkens historie og det stadigt presserende spørgsmål: Hvad vil det sige at agere politisk?

De små, men ambitiøse miljøer omkring de internationale arbejderespirantforeninger efter Første Verdenskrig bød på en radikal sammentænkning af verdenssprog og socialisme. De gentænkte relationerne mellem ikke blot sprog og samfund, men også nutid og fremtid, det nationale og det globale,

hvilket AU-historikeren Bertel Nygaard har undersøgt nærmere. Artiklen ligger i forlængelse af forfatterens artikel i sidste nummer af Arbejderhistorie om danske indsatser for et socialistisk verdenssprog.

Sproget som omdrejningspunkt går igen i historiker Niels Nyegaards artikel, hvor den københavnske arbejderpresses konstruktion af den homoseksuelle mand som social figur under Den store Sædelighedssag i 1906-1907 analyseres. Hans fokus er samspillet mellem seksualitet, køn og klasse. Herunder kommer han også ind på, hvordan arbejderpressen brugte disse konstruktioner til en politisering af sædelighedssagen og inddrog dem i periodens medborgerskabsdiskussioner.

Ligeledes politiseret var et arbejderhistorisk træf i DDR. Professor emeritus Claus Bryld og studiekammeraten Niels Finn Christiansen mødtes med den østtyske forsker, politiker og politiske fange Kurt Vieweg. De to danske historikere, der med ret kan regnes blandt *the founding fathers* i dansk arbejderhistorie, besøgte skandinavienskenderen tidligt i deres egne og sent i hans karriere. I essayet præsenteres stationerne i Viewegs omskiftelige tilværelse, der førte ham på en farlig kollisionskurs med ledelsen i det østtyske kommunistparti.

2020 er ikke kun jubilæumsår for SFAH, men som bekendt kan også den dansk-tyske grænse fejre fødselsdag i år. I denne anledning har redaktionen inviteret Frode Sørensen, tidligere MF'er, skatteminister og nuværende formand for Lokalhistorisk Arkiv for Arbejderbevægelsen i Sønderborg Kommune, til at kaste et arbejderhistorisk blik på Genforeningen i 1920 set fra Sønderborg.

Jubilæumsåret 2020 har dertil to krigsjubilæer, nemlig 80 året for besættelsen og 75 året for befrielsen af Danmark. I den anledning bringer vi historiker Hans Kirchhoffs dokumentationsartikel *Fog versus Hedtoft -november 1943*. En brevveksling mellem Mogens Fog og Hans Hedtoft i 1943 trykkes her i sin helhed. Brevene kaster et lys over forholdet mellem de to arbejderpartier, og Kirchhoff reflekterer over de ideologiske og politiske problemer, som tankerne om en enhedsfront rejste.

Endelig afslutter vi nummeret med anmeldelserne, der er så vigtige for at følge med i forskningen – ikke mindst i de dele, der ikke bliver dækket af de kommercielle massemedier. Tillykke!

JUBILÆUMSÅR I SKYGGEN AF CORONA

Af Mads Bruun Pedersen, formand

Virus: Næppe var generalforsamlingen i SFAH overstået onsdag den 11. marts 2020 på Arbejdermuseet, og et program for festlighederne i 50 års-jubilæumsåret vedtaget, før alle planer blev kuldkastet af Coronaen.

Regeringen holdt nemlig samme aften et pressemøde, hvor statsminister Mette Frederiksen annoncerede, at landet lukkede for alle aktiviteter, som ikke var livsnødvendige for at få dæmmet virus ind og holdt sundhedssystemet intakt, i fald smittespredningen skulle tage et ukontrolleret omfang.

Collateral damage: Allerede dagen efter kunne man fornemme virkningen: hjemmearbejde, online-skoleundervisning, næsten ingen trafik på gader og veje. Blandt de mange følgevirkninger – store som små – var også, at selskabets jubilæumsprogram ikke kunne rulles ud: det ramte en række foredrag, to arbejderhistoriske læsekredse, Arbejderhistoriefestivalen, en konference om kampen om byen i historisk perspektiv – og overrækkelsen af Arbejderhistorieprisen 2020.

SFAH var naturligvis ikke ene om denne skæbne. Alle dele af kultur- og foreningslivet blev sat på pause og måtte se længe forberedte planer smuldre og udskydes. Det blev til en ørkenvandring, som fra marts og til disse linjer skrives, har set aflysning på aflysning, isprængt momentvisse forhåbninger hen over sommeren om, at der strålede et optimistisk lys i horisonten, og at vi kunne komme i gang igen med et brag af en Arbejderhistoriefestival i oktober. Men nej. Virus er her fortsat, og vi måtte derfor nødtvunget aflyse festivalen og bede de tyve foredragsholdere, som vi havde på programmet, gemme deres guldord til 2021.

Scenekift: Formand for Dansk El-Forbund, Jørgen Juul Rasmussen, er på talerstolen under kongressen i 2018. Han har netop annonceret, at SFAH

ARBEJDER HISTORIE FESTIVAL

Statsminister Stauning kræver planøkonomi som i Sovjetrusland

I sin tale til S-kongressen sagde partiets formand, at det russiske økonomiske system var vejen ud af krise og kaos. Men han tager afstand fra deres politiske system.

SIDE 4

(Foto: ABA)

SELSKABET TIL FORSKNING I ARBEJDERBEVÆGELSENS HISTORIE

LØRDAG DEN 10. MAJ 2014

SKRÆDDERMESTRE TRYKKER LØNNEN - og betaler syerskerpriser for herreskrædderi

**AFSLØRING:
SÅDAN TRYKES LØNNEN!**

(Foto: B. Blüdnikow, Immigranter (1986))

LÆS SIDE 3

SOCIALISTKVINDER PÅ JAGTVEJ 69 KRÆVER STEMMERET

SIDE 5

LÆRLINGE I OPRØR OVER FAGTOPPEN

SIDE 6

RØDE MOR PÅ ROSKILDE FESTIVAL

SIDE 7

modtager forbundets kulturpris på 50.000 kr. og motiverer overrækkelsen således:

“I får prisen, fordi I giver mulighed for, at historikere kan få deres forskning formidlet, så den bliver tydelig og bemærket. Så den får betydning for, hvordan vi forstår vores fortid, og hvordan vi forstår de konsekvenser, fortiden har for vores liv i dag”,

siger han. Jo, der er swung over ordene, ved sådanne festlige lejligheder.

Men det skulle imidlertid ikke kun være festlige ord ved en højstemt anledning. SFAH henvendte sig derfor til Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH) i efteråret 2019 og foreslog et samarbejde om at få (gen)etableret et større fokus på netop arbejderhistorien i tillidsmandsuddannelserne.

Det førte til et samarbejde i regi af Fagbevægelsens Interne Uddannelser (FIU) om en konference for underviserne i fagbevægelsen. Imidlertid ramtes også dette initiativ af Coronaen, så det blev ikke til en fysisk samling, men en online-konference med godt 300 deltagere. Håbet er, at vi, når vi er nået ’over på den anden side’, kan fortsætte og udvikle dette samarbejde, så arbejderne tillidsfolk kan blive styrket i deres viden om bevægelsens betydning ’for vores liv i dag’, som forbundsformanden sagde.

Støvet af Stauning: Da vi i 2014 afholdt den første arbejderhistoriefestival, skete det med støtte fra mange klubber, fagforeninger og forbund. Vores første festivalplakat var prydet af et ikonisk foto af Th. Stauning, som vi kækt fik lagt et spørgsmål i munden på: Arbejder historien?

Svaret på det spørgsmål er: Ja, det gør den. Det kan vi konstatere efter afholdelsen af seks festivaler med over 100 foredrag, debatter og prisoverrækkelser. Hertil kommer, at der er præsenteret en række forskningsresultater, undersøgelser og udgivelser på forlaget. Og ikke mindst udsendelsen af tidskriftet *Arbejderhistorie* med artikler om snart sagt alle dele af arbejderbevægelsens historie i bred forstand: fagligt, politisk, kulturelt og socialt.

Så jo: Det er lykkedes at få blæst ’støvet af Stauning’.